

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Кваліфікаційна робота
з теми: **«МЕТОД ПРОЄКТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО
МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ»**

Виконавець: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
групи Nim1-M23
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька) за освітньо-
професійною програмою «Середня освіта
(Німецька мова і зарубіжна література)»
Атаман-Яцюк Марк Сергійович

Керівник: *Добринчук О.О.*, кандидат
філологічних наук, доцент, доцент
кафедри німецької мови

Рецензент: *Городиська О.М.*, кандидат
педагогічних наук, старший викладач
кафедри іноземних мов

Кам'янець-Подільський – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	7
1.1 Сутність понять «монологічне мовлення» та «творче монологічне висловлювання».....	7
1.2 Формування навичок монологічного мовлення на уроці іноземної мови	17
1.3 Етапи організації роботи над творчим монологічним висловлюванням типу «публічний виступ».....	24
РОЗДІЛ 2 ПРОЄКТНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ.....	31
2.1 Теоретичні засади методу проєктів.....	31
2.2 Стимулюючий потенціал проєктів у навчанні іноземної мови.....	41
РОЗДІЛ 3 НАВЧАННЯ ТВОРЧОГО МОНОЛОГІЧНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОЄКТНОГО МЕТОДУ.....	48
3.1 Зміст навчання творчого монологічного висловлювання типу «публічний виступ».....	48
3.2 Система вправ для розвитку умінь творчого монологічного висловлювання.....	55
3.3 Аналіз результатів пробного навчання із використанням методу проєктів як засобу формування творчого монологічного мовлення старшокласників.....	72
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства система освіти має бути орієнтована не лише на передачу школярам знань, а й на розвиток усіх аспектів їхньої особистості, їхніх пізнавальних і творчих здібностей. «Стратегічною метою сучасної освіти є формування високоосвіченої, інтелігентної, самодостатньої творчої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповісти на виклики цивілізації» [19, с. 1]. У зв'язку з цим закладам загальної середньої освіти необхідні такі технології, методи та прийоми навчання, які націлені на перетворення процесу вивчення іноземної мови на власне пізнавальний процес, що сприяє розкриттю творчих, інтелектуальних і комунікативних здібностей особистості школяра. Одним із таких методів є метод проєктів.

І хоча метод проєктів у навчанні іноземних мов стає предметом наукових розвідок багатьох вітчизняних науковців, методистів та вчителів-практиків, зокрема Н. Абишевої, Ф. Бегьом, О. Дьоміної, Т. Душеїної, П. Китайгородської В. Купрікової О. М. Устименко та інших, проте, стимулювальний потенціал цього методу не досліджений до кінця, зокрема, той аспект, який пов'язаний із навчанням тих чи інших видів мовленнєвої діяльності, тих чи інших форм спілкування. Оскільки одним з основних принципів методу проєктів є принцип націленості учнів на створення певного продукту, який був би результатом їхньої дослідницько-пошукової діяльності, та виходячи зі структурних особливостей організації виконання проєкту, яка неодмінно включає в себе етап захисту, можна стверджувати, що старшокласникам необхідні вміння публічно представляти їхню групову роботу. Звідси випливає, що в учнів належить формувати такого роду компетентність, яка передбачає наявність у них знань, умінь і навичок, а саме: готувати повідомлення-виступ та представляти його аудиторії слухачів.

Незважаючи на те, що проєктний метод може бути базою для стимулювання

інтелектуальної, емоційної, комунікативної активності учнів, на нашу думку, необхідна система вправ для формування вмінь творчого монологічного мовлення та доцільний спосіб їх організації, тобто спосіб, який дасть змогу при цьому зберегти основні риси проєктного методу, та органічно поєднувати прийоми організації занять і проєктну діяльність школярів. Усі перелічені вище факти свідчать про **актуальність** обраної теми дослідження.

Об'єктом цього дослідження є процес навчання творчого монологічного висловлювання німецькою мовою учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є використання методу проєктів у поєднанні з тренінговою формою організації занять у навчанні творчому монологічному висловлюванню німецькою мовою.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні методики навчання творчого монологічного висловлювання з використанням методу проєктів, практичній розробці системи вправ для розвитку умінь творчого монологічного висловлювання та перевірці ефективності даної методики через пробне навчання.

Поставлена мета дослідження визначила необхідність вирішення таких **завдань**:

- уточнити поняття «монологічне мовлення» та «творче монологічне висловлювання»;
- розглянути шляхи формування навичок монологічного мовлення на уроці іноземної мови та етапи організації роботи над творчим монологічним висловлюванням типу «публічний виступ»;
- вивчити теоретичну базу методу проєктів;
- дослідити стимулювальний потенціал проєктного методу, а саме його вплив на мотивацію вивчення іноземної мови та розвиток творчих здібностей старшокласників;

- визначити зміст навчання творчого монологічного висловлювання типу «публічний виступ» та розробити методичні рекомендації щодо використання даної методики;

- розробити систему вправ для розвитку умінь творчого монологічного висловлювання на уроках німецької мови у старших класах ЗЗСО;

- провести пробне навчання із використанням методу проєктів як засобу формування творчого монологічного мовлення старшокласників для виявлення ефективності запропонованої методики.

Для вирішення поставлених завдань було використано такі **методи дослідження**: аналіз психолого-педагогічної, лінгвістичної і методичної літератури з досліджуваної проблеми; аналіз навчальних програм з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи; узагальнення та систематизація опрацьованої наукової літератури з метою підготовки наукового підґрунтя дослідження; проведення пробного навчання з метою встановлення ефективності методики; педагогічне спостереження; аналіз результатів дослідного навчання.

Практичне значення результатів дослідження визначається тим, що у ньому запропоновані методичні рекомендації/пам'ятки з підготовки та публічної презентації творчого монологічного висловлювання як продукту проєктної діяльності, які можуть використовуватися під час навчання не лише німецької мови, а й будь-якої іноземної мови; розроблена система тренінгових вправ, яка спрямована на навчання творчого монологічного висловлювання учнів старших класів та яка може бути інтегрована в процес навчання німецької мови старшокласників. Також отримані теоретичні дані та практичні розробки можуть використовуватися у курсі лекційних і семінарських занять з методики навчання іноземних мов, зокрема німецької, для здобувачів вищої освіти педагогічних ВНЗ.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на:

- VII Всеукраїнській студентській конференції «Експериментальні та

теоретичні дослідження в контексті сучасної науки» (м. Львів, 22 листопада 2024 року);

Публікації. Окремі результати наукового дослідження висвітлено у тезах доповідей у збірнику матеріалів конференцій:

Атаман-Яцюк М.С. Стимулюючий потенціал проєктів у навчанні іноземної мови. *Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки:* матеріали VII Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Львів, 22 листопада, 2024 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С.689-691.

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (53 найменування) та 2 додатків на 4 сторінках. Загальний обсяг роботи – 90 сторінок, основний зміст – 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

Аналіз теоретичної бази дослідження, а також результати практичного застосування прєктного методу як засобу формування творчого монологічного висловлювання дозволять зробити такі висновки:

У ході дослідження з'ясовано, що монологічне мовлення – це відносно тривале, спеціальним чином організоване висловлювання однієї особи, що реалізується як в усній, так і в письмовій формі, звернене до співрозмовника або аудиторії. Творче монологічне висловлювання – це підготовлене авторське висловлювання, що являє собою смислову і комунікативну єдність, оригінальну і виразну за своїм змістом, формою і способом її пред'явлення, в якій відбито індивідуальний мовний і мовленнєвий феномен особистості автора, що передбачає наявність певної емоційної реакції реципієнтів.

Успішного формування навички монологічного мовлення передбачає три послідовні етапи: оволодіння вміннями об'єднувати зразки мовлення у понадфразову єдність; оволодіння вміннями висловлюватися на понадфразовому рівні на основі мовленнєвої ситуації за допомогою різних опор та оволодіння вміннями висловлюватися на текстовому рівні в різних функціонально-смислових типах усного мовлення. Розрізняють два шляхи навчання монологічному мовленню: «шлях зверху» і «шлях знизу». «Шлях зверху» окреслює методику або підхід до побудови монологу, яка передбачає початок із загальних, абстрактних тверджень або понять і поступовий перехід до більш конкретних деталей. «Шляху знизу» розпочинає роботу з конкретних фактів або прикладів, а потім переходить до узагальнення або висновку.

Для організації роботи над творчим монологічним висловлюванням типу «публічний виступ» запропоновані чотири етапи: перший етап характеризується виникненням потреби у публічному виступі та усвідомленням цілей, які оратор

хоче досягти своєю промовою. Другий етап передбачає безпосередню підготовку публічного виступу. Це й планування змісту виступу, і добір мовних одиниць, які допоможуть якнайкраще передати задум автора тощо. Третій етап має на меті представлення виступу перед аудиторією, а на четвертому етапі відбувається процес самоаналізу та оцінювання публічного монологічного виступу.

Метод проєктів в освітній діяльності – це педагогічна технологія, яка базується на самостійній діяльності учнів, здійснюваній в процесі роботи над певним проєктом. Цей метод спрямований на розвиток творчих здібностей, критичного мислення та навичок самостійного дослідження. Освітні проєкти – це спеціально організовані заходи або програми, спрямовані на досягнення певних освітніх цілей. Вони можуть включати різноманітні види діяльності, від навчальних занять до дослідницьких робіт, і охоплювати різні аспекти навчання та виховання. Основними видами навчальних проєктів є: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практикоорієнтовані. Основними етапами роботи над проєктом є такі: 1) визначення теми та проблеми; 2) пошук інформації; 3) аналіз інформації та пошук способів вирішення проблеми; 4) представлення проєкту; 5) рефлексія та самооцінка.

Метод проєктів на уроці іноземної мови має великий стимулюючий потенціал, оскільки він активізує різні аспекти навчального процесу, забезпечуючи учням можливість для самовираження, розвитку творчих здібностей та глибшого засвоєння матеріалу. Розглянувши стимулюючий потенціал методу проєктів у навчанні іноземних мов розглянуто у роботі у двох напрямках, а саме: проєкт як засіб розвитку творчих здібностей учнів та проєкт як засіб формування мотивації учнів у вивченні іноземної мови, ми прийшли до висновку, що метод проєктів має великий стимулюючий потенціал, оскільки він мотивує учнів до навчання, розвиває їх творчі здібності та креативні навички, сприяє розвитку їхніх мовних, мовленнєвих та особистісних якостей, а також допомагає засвоїти іноземну мову в контексті реальних життєвих ситуацій.

Зміст навчання творчого монологічного висловлювання включає в себе три компоненти: лінгвістичний компонент (опанування фонетичним, лексико-граматичним, стилістичним та екстралінгвістичним рівнями), психологічний компонент (розвиток вмінь та навичок для встановлення контакту і налагодження зворотного зв'язку із аудиторією), методологічний компонент (формування навчально-пізнавальних вмінь та способів презентації й наочного супроводу виступу). відповідно до названих компонентів змісту навчання творчого монологічного мовлення розроблено пам'ятки/методичні рекомендації «Як підготувати публічний виступ», «Представлення виступу перед аудиторією», «Невербальні засоби комунікації», «Засоби підтримання уваги аудиторії», «Структура публічного виступу».

Розроблена система вправ для застосування на уроках німецької мови у старших класах ЗЗСО, яка базується на технології іншомовного комунікативного тренінгу і яка сприяє розвитку умінь творчого монологічного висловлювання за допомогою методу проєктів. Система вправ розроблена у таких напрямках: вправи для розвитку ритміко-інтонаційних умінь, невербальних засобів комунікації, умінь знаходити цікаву тему для повідомлення та складати план повідомлення, вправи для роботи над текстовими характеристиками, зокрема логічністю, послідовністю, вправи для формування умінь користуватися засобами зв'язності (вставні слова та вирази, повтори, сполучники), вправи для формування умінь будувати опис, аргументацію, оповідання, визначення, вправи для розвитку умінь застосовувати стилістичні засоби (антоніми, синоніми, узагальнюючі слова, метафора, персоніфікація), бачити та чути співрозмовника, впливати на слухача, адаптувати текст для певної аудиторії, роботи над доповіддю.

Проведено пробне навчання із використанням методу проєктів як засобу формування творчого монологічного мовлення в 11 класі ліцею «Славутинка» Хмельницької обласної ради. Загалом проведено 4 уроки, на яких були запропоновані вправи для розвитку ритміко-інтонаційних умінь та невербальних

засобів комунікації. На останньому уроці учні презентували групові проєкти на тему «Meine Traumreise». Доповіді школярів, що стали продуктами їхньої проєктної діяльності, переважно відповідали вимогам, що висувуються до творчого монологічного висловлювання, виступи були орієнтовані на аудиторію слухачів, учні застосовували різноманітні способи привернення й утримання уваги однокласників, використовували презентації, підготовлені у PowerPoint або Canva. Проте зазначимо, що для більш об'єктивного висновку щодо запропонованою нами методики потрібно більше часу та уроків. Переконані, що поетапний та систематичний розвиток творчого монологічного висловлювання за допомогою розробленим вправ дає змогу використовувати здобуті знання та набуті вміння для підготовки та презентації гарного продукту проєктної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абишева Н. Ю. Ефективність застосування методу проектів під час уроків іноземної мови загальноосвітньої школі URL: ftp://lib.herzen.spb/text/abysheva_102_116_121.pdf (дата звернення: 14.05.2024).
2. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів: монографія. К. : ТОВ «ГЛІФМЕДІЯ», 2015. 240 с.
3. Баркасі В. В., Каленюк С. О., Коваленко О. В. Словник лінгвістичних термінів для студентів філологічних факультетів. Миколаїв, 2017. 192 с.
4. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис. К. : Вища школа, 2005. 270 с.
5. Бегьом Ф. Проект на уроці іноземної мови. К. : Основа, 2007. 35 с
6. Волошанська І.В. Мотиваційний компонент у процесі вивчення іноземної мови. *Педагогічні науки*. 2011. Вип. 96. С. 45-52.
7. Голюк О. А., Пахальчук Н.О. Характеристика типів розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. *Наука и инновации в современном мире: образование, воспитание, физическое воспитание и спорт*. В 2 книгах. К. 1: монография / [авт. кол.: Безрукова Н.П., Львович И.Я., Преображенский А.П. и др.]. Одесса: Куприенко СВ, 2017. С. 67-91.
8. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 367 с.
9. Душеїна Т. В. Проектна методика на уроках іноземної мови. *ІМвНЗ*, 2008. № 5. С. 28-32.
10. Душкова Н.Н. Обучение творческому монологическому высказыванию учащихся старших классов средней общеобразовательной школы использованием метода проектов (на материале английского языка) : дис. ...на соис. науч. степ. кан-та пед. наук : 13.00.02. М.: 2009. 239 с.

11. Енциклопедія сучасної України : веб-сайт. URL: <https://esu.com.ua/article-69184> (дата звернення: 14.07.2024).
12. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк, 2012. 350 с.
13. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. Моляко, О. Музики. Житомир : Рута, 2006. 320 с.
14. Знанецька О.М., Райлянова В.Е. Проблеми мотивації навчання іноземної мови у вищій школі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 2(18). С. 87-92.
15. Зоренко І. С., Щербина І. Ю. Використання проектного методу під час вивчення учнями англійської мови. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2010. № 7(9). С.289-299.
16. Карбованець О. І., Куруц Н. В., Голуб Н. Б., Майорош А. А. Метод проектів – сучасна педагогічна технологія навчання освітніх закладів різних рівнів. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія Педагогіка. Соціальна робота*. 2008. Вип. 15. С. 80-83.
17. Кардаш Л. В. Специфіка монологічного мовлення: психологічний та лінгвістичний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Сер. Філологічна*. 2015. Вип. 57. С. 54-58.
18. Китайгородська П. Використання проектних завдань на уроках англійської мови. *ІМвНЗ*. 2003. № 5. С.110.
19. Концепція мовної освіти в Україні <https://gymnasiya2.org.ua/doc/3konceptciya%20movosviti.pdf> (дата звернення 20.01.2024).
20. Косович О.В. Проектна діяльність як одна з форм інноваційних методичних технологій навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2011. Вип. 22. С. 76-78.
21. Костюченко К. Особливості навчання монологічного мовлення на

заняттях з англійської мови у ВНЗ. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки*. 2015. Вип.136. С. 463-468.

22. Кузів М. В. Особливості навчання монологічного мовлення учнів старших класів в умовах дистанційного навчання. *Мова, освіта, наука в контексті міжкультурної комунікації*: матеріали III Всеукр. студентської наук.-практ. конф., С. 78-80. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/26370/1/40_Kuziv.pdf (дата звернення: 14.08.2024).

23. Купрікова В. Шляхи реалізації проектної методики при навчанні іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4 (30). С. 223-230.

24. Маханько О.А. Технологія проектування як ефективний засіб формування життєвих компетентностей учнів. *Кривий Ріг*. 2017. 37 с. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-tehnologiya-proektuvannya-yak-efektivniy-zasib-formuvannya-zhittevih-kompetentnostey-uchniv-24464.html> (дата звернення: 14.08.2024).

25. Мацюк Г. Формування навичок монологічного мовлення на заняттях української мови як іноземної. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/40_2021/part_2/43.pdf (дата звернення: 14.07.2024).

26. Методика навчання англійської мови: навчально-методичний посібник для студентів заочної форми навчання факультету іноземних мов / укладачі Гембарук А. С., Холод І. В. Умань : Алмі, 2019. 160 с.

27. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.В. Котенко, А.В. Соломаха та ін. К. : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. 356 с.

28. Методика розвитку зв'язного мовлення у дошкільників: основні аспекти. Методичні рекомендації для вихователів та батьків URL: <http://leleka.rv.ua/metodyka-rozvytku-zv-8125-yaznogo-movlennya-u-doshkil-nykiv-osnovni-aspekty.-metodychni-rekomendaciyi-dlya-vyhovateliv.html> (дата звернення:

20.07.2024).

29. Методичні рекомендації до навчання іншомовного професійно орієнтованого монологічного мовлення студентів технічних університетів / Ставицька І. В. та ін. Київ : НТУУ «КПІ», 2016. 67 с.

30. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології : навч. посіб. К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

31. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи. Для іноземних мов: Англійська мова, Німецька мова, Французька мова, Іспанська мова: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).

32. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Ленвіт, 2003. 273 с.

33. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. К. : НПУ ім.М.П.Драгоманова. 2010. 368 с.

34. Норець В.В. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей учнів старшого шкільного віку. *Дні науки – 2010*: зб. студентських наукових статей. Суми: Видавництво СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 2010. 212 с.

35. Основні напрямки в роботі з розвитку мовлення у дошкільників. Logo Club : веб-сайт. URL: <https://www.logoclub.com.ua/poradi-logopeda/rozvitok-movlennya/61-osnovni-napryamki-v-roboti-z-rozvitku-movlennya-u-doshkilnikiv> (дата звернення: 25.04.2024).

36. Полонська Т.К. Теоретичні основи проектної методики навчання іноземної мови учнів профільної школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011 (9). С. 141-147. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4533/> (дата звернення: 20.07.2024).

37. Розвиток критичного мислення у процесі навчання монологічного

мовлення. Безкоштовна електронна бібліотека. URL: <http://uk.x-pdf.ru/6istoriya/165970-94-ministerstvo-osviti-nauki-ukraini-derzhavniy-vischiy-navchalniy-zaklad-pereyaslav-hmelnickiy-derzhavniy-pedagogichniy.php>. (дата звернення: 14.07.2024).

38. Савенкова Л. О. Педагогічна риторика : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. 298 с.

39. Сарновська Н.І. Проектна діяльність як мотивуючий фактор у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців. *Науковий журнал «ЛОГОС. Мистецтво наукової думки»*. 2019. Лютий №2. С. 37-39.

40. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.

41. Середа Н.В., Солодовник Т.О., Квасник О.В. Методичні вказівки та контрольні завдання з курсу «Основи ораторського мистецтва». Харків : НТУ «ХПІ», 2019. 60 с.

42. Сокол И.А. Проект как метод реализации коммуникативного подхода в обучении иностранному языку. *Иностранные языки в школе*. 2008. № 1. С. 16-21.

43. Тадеуш О.М. Метод проектів як форма продуктивного навчання студентів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2017. Вип. 29. С. 142-146.

44. Титарчук І.В. Розвиток умінь творчого мислення на уроках англійської мови у початковій школі. *Вісник психології і педагогіки*. URL: <http://surl.li/efwvsk> (дата звернення: 18.07.2024).

45. Тлумачний словник української мови : веб-сайт. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%A4%D0%9E%D0%9C%D0%90%D0%9D%D0%A1> (дата звернення: 20.07.2024).

46. Український психологічний ХАБ. *Психологічна енциклопедія* : веб-сайт. URL: <https://www.psykholoh.com/post/%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%86%D0%B5> (дата звернення: 20.07.2024).

47. Устименко, О. М. Порівняльний аналіз технологій традиційного та проєктного навчання іноземних мов і культур учнів закладів загальної середньої освіти. *Іноземні мови*. 2020. № 2. С. 47-52.

48. Шелестова Л. В. Дослідження процесу розвитку творчих здібностей старшокласників у практиці профільного навчання. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2018. № 1 (20). С. 22-33.

49. Шелестова Л. В. Розвиток творчих здібностей старшокласників на різних етапах навчального пізнання. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 99-108. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-3-99-108>

50. Шелестова Л. Організація процесу розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. 2020. Т. VII. С. 205-207. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31166/1/Rozwoj_April_2020_25.05.pdf#page=205 (дата звернення: 20.07.2024).

51. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 408 с.

52. Щербина С.В. Застосування проєктного методу у викладанні іноземної мови у вищому навчальному закладі. *Наукові записки* : зб. наук. пр. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 128. С. 519-522. (Серія : Філологічні науки ; мовознавство). URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/items/8782bcde-9bf4-480c-bd89-c106e6eb90e5> (дата звернення: 25.08.2024).

53. Яковчук М. Навчання іншомовного монологічного мовлення учнів 7-9 класів гімназій з використанням компетентісно орієнтованих технологій. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 3. С. 223-233.